

УДК 388.984

Л.О. Нікіфорова, Д.Д. Восділова

Вінницький національний технічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОЧИМИ МІСЦЯМИ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

У статті розглядаються можливі варіанти застосування інноваційних підприємницьких підходів для покращення якості життя людей з обмеженими фізичними можливостями.

Ключові слова: підприємницький підхід, робочі місця, особи з обмеженими фізичними можливостями, безробіття, SIFE.

В статье рассматриваются возможные варианты применения инновационных предпринимательских подходов для улучшения качества жизни людей с ограниченными физическими возможностями.

Ключевые слова: предпринимательский подход, рабочие места, люди с ограниченными физическими возможностями, безработица, SIFE .

The article discusses the possible innovative business ideas that can be applied to improve the quality of life for people with disabilities.

Key words: business, jobs, people with disabilities, unemployment, SIFE.

На сучасному етапі розвитку суспільства існує тенденція до гуманізації всіх сторін суспільного життя. Особлива увага приділяється людям, що мають обмежені можливості в розумовому і фізичному розвитку. Перехід України на європейські стандарти життя обумовлює нові підходи до вирішення проблем зайнятості та працевлаштування осіб з обмеженими фізичними можливостями. У державній політиці щодо осіб з інвалідністю пасивні заходи змінюються активними заходами, які пов'язані із забезпеченням їхнього права на працю через надання рівних можливостей на ринку праці, створення сприятливих умов оплати праці.

Україна як член Ради Європи приєдналась до Соціальної Хартії, яка визначає право громадян з інвалідністю на незалежність, соціальну інтеграцію та участь у суспільному житті. Держава зобов'язалась активно сприяти зайнятості інвалідів, професійно орієнтувати їх, залучати до роботи та створювати для них спеціальні робочі місця [1].

Особливої актуальності проблема зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями набуває у зв'язку з постійним зростанням їхньої чисельності, що викликає соціальну напругу в суспільстві, оскільки для таких осіб бути працевлаштованим означає мати можливість підвищити свій соціальний статус, свою значущість та самостійно поліпшити власний добробут.

Право на працю – це фундаментальне право людини, встановлене міжнародно-правовими актами, визнане всіма державами. Це право відображає необхідність задоволення потреб людини у створенні суспільних благ та забезпеченні джерелами існування себе і своєї сім'ї. Право на працю передбачає також наявність умов особистого розвитку та реалізації творчого потенціалу людини. Правові знання потрібні через те, що сучасне законодавство породжує недосконалі соціальні відносини, коли особам з обмеженими можливостями часом доводиться виборювати своє право на працю як повноцінним членам суспільства. Забезпечення трудової діяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями є важливою соціальною функцією держави. У рішенні цього завдання беруть участь не тільки відповідні органи центральної виконавчої влади, місцевого самоврядування, але й усі підприємства, установи, організації незалежно від форм власності.

Метою статі є опис інноваційного методу застосування концепції підприємницького підходу для забезпечення робочими місцями осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Згідно ст. 19 Закону України № 875 від 21.03.91 р. «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» для підприємств, установ, організацій, у тому числі підприємств, організацій громадських організацій інвалідів, фізичних осіб, що використовують найману працю, встановлюється норматив робочих місць для працевлаштування інвалідів у розмірі 4% середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік, а якщо працює від 8 до 25 осіб, – у кількості одного робочого місця.

Розрахунок кількості робочих місць для працевлаштування інвалідів здійснюється юридичними й фізичними особами, що використовують найману працю, самостійно. Порядок розрахунку середньооблікової чисельності працівників, необхідної для визначення кількості робочих місць для працевлаштування інвалідів відповідно нормативу, визначений п. 2 Інструкції № 286 від 28.09.2005 р. «Про затвердження інструкції із статистики кількості працівників». Треба, однак, пам'ятати, що в розрахунку даного показника враховуються тільки штатні працівники. Цей же порядок розрахунку середньооблікової чисельності застосовується й при розрахунку кількості інвалідів у рахунок виконання нормативу. Наприклад, якщо для виконання нормативу підприємство повинне працевлаштувати одного інваліда, то воно може взяти на роботу одного інваліда на 12 календарних місяців (можна й не на повну ставку) або двох інвалідів, один із яких буде працювати на підприємстві, приміром 4 місяці, а інший – 8 місяців. У другому випадку норматив також буде вважатися виконаним, оскільки середньооблікова кількість інвалідів за рік складе одну особу. При розрахунку кількості робочих місць для працевлаштування інвалідів у відсотковому відношенні від середньооблікової чисельності працівників отриманий результат округляється до цілого числа [1].

В м. Вінниця на 2010 рік налічується біля 2800 молодих людей до 35 років з різними групами захворювань та групами інвалідності, біля 820 молодих інвалідів-візочників. Виконавчий комітет Вінницької міської ради, Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді працює сьогодні з цією категорією молоді в рамках декількох соціальних програм, їм надається різнопланова допомога та підтримка – психологічна, консультаційна, але один з основних напрямків – ініціювання створення та підтримка громадських організацій молодих людей з обмеженими фізичними можливостями, які є осередком новітніх творчих підходів до вирішення багатьох проблем, з якими стикається дана категорія людей. Також створення подібних громадських організацій надає можливість самореалізуватися особам з обмеженими фізичними можливостями шляхом розвитку їх соціальної активності, набуття іншої самосвідомості, залучення різноманітних можливостей – матеріальних, організаційних тощо.

Роботу по соціальній підтримці осіб з обмеженими фізичними можливостями в м. Вінниця розпочато майже 10 років тому назад, задовго до всіх Указів Президента та постанов Кабміну, які зобов'язують працювати над забезпеченням рівних прав людей із інвалідністю щодо рівного доступу до об'єктів соціальної інфраструктури [2].

Ключовим державним органом, що має сприяти працевлаштуванню осіб з обмеженими фізичними можливостями, є центри зайнятості (далі – ЦЗ), що діють у кожному регіоні України. Детальна інформація про службу, її структуру та регіональні відділення, послуги людям з інвалідністю, роботодавцям та документи розміщено на сайті Державної служби зайнятості України.

Державна служба зайнятості відповідно до законів України «Про зайнятість населення» та «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [7] сприяє трудовій реабілітації та працевлаштуванню громадян з особливими потребами з урахуванням рекомендацій медико-соціальної експертної комісії (МСЕК) на вільні та новостворені або пристосовані для них робочі місця, заявлені підприємствами. З цією метою постійно ведеться облік осіб з інвалідністю, які звернулися за сприянням у працевлаштуванні, та облік робочих місць, на які, за інформацією підприємства, можуть бути працевлаштовані громадяни цієї категорії [3].

За даними березня 2011 р. було підраховано, що в Україні зростає кількість безробітних. Згідно з даними Держкомстату [8], від початку року офіційно непрацевлаштованих громадян, в тому числі і з інвалідністю, побільшало майже на 72 тисячі осіб, а всього на 1 березня 2011 р. в Україні зареєстровано понад 616 тисяч безробітних. Коментуючи ситуацію [4], політики та експерти зазначають, що в Україні не бракує вільних робочих місць. Проте ніхто не бажає на них працювати через надто низьку оплату праці.

З наведеного вище можна зробити висновки, що ефективність роботи ЦЗ з суб'єктивної точки зору авторів є нижче середньої, що засвідчує потребу у застосуванні нових ідей щодо рішення даної проблеми в Україні.

В умовах ринкової економіки інноваційна політика суб'єктів господарювання є визначальним інструментом у конкурентній боротьбі, що забезпечує умови для досягнення встановлених господарських цілей та реалізації запитів споживачів. Причому найбільшого успіху досягають ті суб'єкти господарювання, у яких інноваційна діяльність, розроблення і впровадження ефективних інноваційних рішень є безперервним процесом управління інноваційною активністю. Саме інноваційні рішення орієнтують суб'єктів на якісні зміни у всіх процесах господарювання і є основою досягнення позитивного результату. Ухвалення і реалізація ефективних рішень у сфері інновацій припускають створення спеціальної групи на чолі з лідером – генератором нових ідей, який може запропонувати і запровадити в життя нововведення. Необхідність розроблення інноваційної політики та впровадження інноваційних рішень обумовлюється тим, що зараз від підприємств і підприємців вимагається готовність йти на значний ризик в ухваленні рішень і висока адаптивність до постійно змінних ринкових умов. Управлінські структури повинні сприяти постійному потоку ідей, інноваційних пропозицій, створенню атмосфери творчості й ініціативи в колективі. Сам ринок та закони його розвитку обумовлюють необхідність інноваційного типу мислення. Суб'єкти, які нехтують інноваційною політикою, неминуче морально застарівають, йдуть на спад і вибувають з боротьби за споживача [5].

Хоча державна політика і спрямована на покращення якості життя людей з особливими потребами в усіх можливих аспектах, проте виділеного відсотку бюджетних коштів на вирішення цих гострих на наш час проблем не вистачає. Тому молоде покоління, сповнене потенціалу та енергії, не повинно залишатися осторонь важливих для держави та суспільства справ. Щоб держава допомогла такій молоді, в першу чергу вона повинна допомогти державі та українському суспільству. Застосувавши економічні та бізнес концепції, свої новаторські здібності, на волонтерських засадах студенти здатні допомогти людям, які цього потребують, стати успішними та вносити свій вклад у добробут нашої країни.

В межах Вінницького національного технічного університету, безпосередньо на

базі інституту менеджменту функціонує команда SIFE «Бізнес-імпульс». Команда функціонує у рамках міжнародної організації «SIFE» (Students In Free Enterprise), яка об'єднує студентів, викладачів та представників бізнесу в 40 країнах світу. На сьогоднішній день SIFE охоплює понад 42000 студентів з 1500 університетів і є найбільшою студентською організацією у світі [6].

Проект «Людина» та ще три інші реалізовані проекти команди «Бізнес-імпульс» були представлені та оцінені на всеукраїнських змаганнях SIFE, що проходили в червні 2011 року в готелі «Прем'єр Палац». Проекти охоплювали економічну, екологічну та соціальну сфери, демонструючи неабиякий креативний підхід студентів до вирішення проблем суспільства, а також досягнення конкретних результатів.

Серед найкращих студентських команд з Києва, Львова, Вінниці, Харкова, Севастополя та ін. (в Україні зареєстровано всього 18 команд) перемогу вперше в своїй історії здобула команда SIFE Вінницького національного технічного університету. Кубок переможцям вручив Співголова Консультаційної бізнес-ради SIFE Україна, керуючий партнер Ernst & Young – Олексій Кредісов.

Діяльність проектів визнана ефективною численними суддями, серед яких є керівники таких провідних компаній, як «Ernst & Young», «SUN InBev», «Kraft Foods», «life:»), «JTI», «KPMG», «ПриватБанк», «Deloitte», «Philip Morris», «УкрСиббанк», «МТС», «Siemens», «Мрія», «ВТБ», «Cisco», «Фокстрот» та інші.

Команда отримала змогу представляти Україну на міжнародних змаганнях в м. Куала-Лумпур, Малайзія, в яких будуть приймати участь 39 країн світу.

Розроблений при застосуванні концепції підприємницького підходу інноваційний проект під назвою «Людина», який координувався автором (Воеділовою Д.Д.), увійшов до четвірки кращих проектів 2011 року SIFE.

Суть описаного інноваційного методу полягає в тому, що при застосуванні сучасних концепцій підприємницького підходу було отримано синергетичний ефект при забезпеченні робочими місцями осіб з обмеженими фізичними можливостями. Для цього були розроблені технології узгодження інтересів сторін, що приймають участь у проекті, а саме: громадської організації «Гармонія», обласної адміністрації м. Вінниці та міжнародної організації SIFE, представником якої є команда «Бізнес-Імпульс» ІнМ ВНТУ.

Суть даного проекту полягала у підвищенні конкурентоспроможності виробів, які виготовляють особи з обмеженими фізичними властивостями, тобто у максимізації кількості споживачів, яким стане до вподоби виготовлений виріб. Першим кроком став проведений в березні 2011 року за підтримки громадської організації «Гармонія» тренінг на тему: «Модні тенденції сучасного в'язання», методично-конструктивні матеріали для якого було відібрано із глянцевого журналу та популярних серед користувачів мережі Інтернет сайтів моди. Результатом проведеного тренінгу стало отримання учасниками проекту цінних знань щодо модних тенденцій кольору, фасону та в'язки, які були застосовані майстрами при виробництві нової партії шалей. Другим кроком стала розробка каталогу, який включив в себе зразки оновленого асортименту продукції як по шалям, так і по іншим роботам майстрів, зокрема декупажованим декоративним прикрасам для дому та авторським листівкам ручної роботи. Третім кроком стало розповсюдження даного каталогу через соціальну мережу «ВКонтакте», де речі швидко набули популярності, а кількість замовлень з кожним днем зростає.

В табл. 1 проілюстровано результати до та після впровадження сучасної концепції підприємницького підходу.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика реалізації виготовлених виробів на прикладі шалей

Показник	До впровадження інноваційного підприємницького підходу	Після впровадження інноваційного підприємницького підходу
1. Ціна, грн.	180	220
2. Торгівельна націнка магазину, грн.	-	40
3. Собівартість 1 виробу, грн.	30	30
4. Валовий прибуток одиниці виробу, грн.	150	150
5. Кількість реалізованої продукції, шт.	6	22
6. Загальний валовий прибуток, грн.	900	3300

Ефективність запропонованого методу розраховується за формулою:

$$E = ДК - В, \quad (1)$$

де ДК – додаткові кошти від запропонованого заходу;

В – витрати на проведення запропонованого заходу. В даному випадку витрати на проведення заходу є нульовими, оскільки проводилися на волонтерських засадах.

$$ДК = 220 \times 22 - 40 * 22 - 30 \times 22 - 180 * 6 - 30 * 6 = 2400 \text{ грн.}$$

$$E = 2400 - 0 = 2400 \text{ грн.}$$

На рис. 1 зображено економічний ефект від впровадження інноваційного підприємницького підходу.

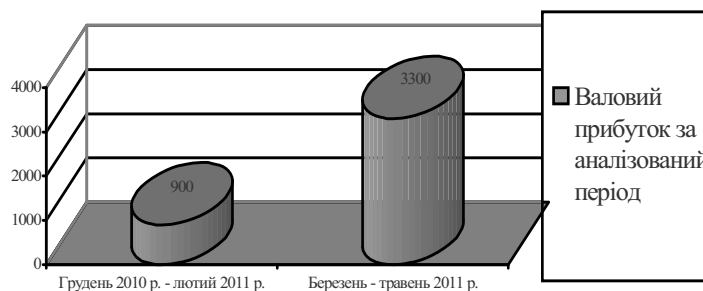

Рис. 1. Економічний ефект

Особи з обмеженими фізичними можливостями успішно займаються улюбленою справою у новому прибутковому форматі, що в свою чергу забезпечує інвалідів не тільки стабільним заробітком, але й люди відчують себе суспільно необхідними, адже займають певне функціональне місце в соціумі. Разом із цим зросли якість і стандарти життя.

Розроблений проект є довгостроковим і за прогнозами матиме розвиток у майбутньому. Заплановано навчити та долучити до роботи більшу кількість людей, включити до асортименту виробів в'язані сумки, гаманці, клатчі та іграшки для дітей, а також збільшити кількість місць збуту та розширити рекламну кампанію.

За допомогою теоретичних економічних знань та практичних навичок, набутих у ІнМ ВНТУ та при підтримці державних служб, громадських організацій, спонсорів та меценатів було реалізовано проект «Людина», що став початковим плацдармом для подальшої роботи над покращенням добробуту осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Висновки. Європейська орієнтація України потребує нових підходів до розв'я-

зання проблем зайнятості осіб з обмеженими фізичними можливостями. Ця категорія громадян повинна мати не тільки права, а й державні гарантії праці. Практика показує, що залучення громадян з інвалідністю до сфер праці важливе як для них самих, так і для держави. Таким чином підвищується життєвий рівень інвалідів, збільшується їхня платоспроможність, а також можливості самореалізації. Сучасний світ відкриває для цього можливості, адже це світ інноваційних технологій, креативних бізнес-проектів та відкритої інформації, які здатні підтримати ініціативу особистості зайняти достойне місце у суспільстві.

Бібліографічні посилання і примітки

1. Панасюк Р. Повноцінний успіх: методично-інформаційний збірник / Р. Панасюк, А. Дручинський, А. Кирилюк. – Вінниця, 2010. – 31 с.
2. Довідник для комітетів забезпечення доступності / Я. Грибальський, Я. Мудрий, А. Мостовий, О. Чорнобривенко. – Вінниця, 2010. – 141 с.
3. Матеріали інформаційного сайту «Працевлаштування людей з інвалідністю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intrud.gov.ua/page/poslugi-lyudyam-z-invalidnistyu>
4. Шурхало Д. Безробіття в Україні на тлі вільних робочих місць [Електронний ресурс] / Д. Шурхало. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2339282.html>
5. Біловодська О.А. Конспект лекцій з дисципліни «Системний аналіз і прийняття інноваційних рішень» / О.А. Біловодська, О.Ф. Грищенко. – Суми: Сумський державний університет, 2010. – 106 с.
6. Сайт SIFE Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sife.in.ua/web/ua/article/description>
7. Офіційний сайт президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>
8. Сайт державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>

Надійшла до редколегії 13.05.2011